

Sygn. akt IV Ca 1/13

POSTANOWIENIE

Dnia 8 marca 2013r.

Sąd Okręgowy w Słupsku IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym :

Przewodniczący SSO Jolanta Deniziuk (spr.)

SSO Elżbieta Jaroszewicz, del.SSR Beata Kopania

Protokolant: sekr. sądowy Agnieszka Sobocińska

po rozpoznaniu w dniu 8 marca 2013 r., w Słupsku

na rozprawie

sprawy z wniosku A. W.

z udziałem J. W. (1), T. K. (1), K. W., K. K. (1), I. S., M. G. i J. W. (2)

o dział spadku

na skutek apelacji wnioskodawczyni od postanowienia Sądu Rejonowego w Łęborku z dnia 21 września 2012 r. sygn. akt I Ns 360/11

postanawia:

1. oddalić apelację,
2. ustalić, że koszty postępowania apelacyjnego każda ze stron ponosi we własnym zakresie.

Sygn. akt IV Ca 1/13

UZASADNIENIE

A. W. wniosła o dokonanie działu spadku po teściach T. W. i J. W. (3) oraz po mężu W. W. w ten sposób, żeby wchodzącą w skład spadku zabudowaną budynkiem mieszkalnym i budynkiem gospodarczym działkę numer (...) położoną w Ł., niezabudowane działki oznaczone numerami (...) położone w Ł. oraz ciągnik marki U. (...) przyznać na jej wyłączną własność. Wnioskodawczyni we wniosku określiła wartość masy spadkowej na 150.000 zł.

Uczestniczki postępowania, córki wnioskodawczyni: K. W., I. S., M. G. i J. W. (2) wyraziły zgodę na proponowany sposób działu spadku i zrezygnowały z przyznania na ich rzecz spłat odpowiadających wielkości ich udziałów w masie spadkowej.

Uczestnicy postępowania Dzieci T. W. i J. W. (3): J. W. (1), T. K. (1) i K. K. (1) zakwestionowały wycenę wartości masy spadkowej dokonaną przez wnioskodawczynię i wniosły o zasądzenie na ich rzecz spłat odpowiadających wielkości ich udziałów w masie spadkowej po dokonaniu jej wyceny przez biegłych sądowych. W trakcie postępowania zmodyfikowali swoje stanowisko wnosząc o przyznanie na ich rzecz w częściach równych niezabudowanych działek oznaczonych numerami (...) i podnosząc, że wnioskodawczyni nie ma realnych możliwości spłaty przysługujących im udziałów w spadkowej nieruchomości.

Rozpoznający sprawę w I instancji Sąd Rejonowy w Łęborku ustalił, że małżonkowie T. W. i J. W. (3) byli współwłaścicielami na prawie wspólności ustawowej zabudowanej budynkiem mieszkalnym i gospodarczym działki numer (...) położonej w Ł., dla której Sąd Rejonowy w Łęborku Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr (...). Orzeczeniem Sądu Rejonowego w Łęborku z dnia 30.11.2010 r. ustalono, że udział w zabudowanym gospodarstwie rolnym położonym w Ł. na działkach oznaczonych numerami (...) na podstawie ustawy nabyli po 1/2 części małżonkowie T. W. i J. W. (3) i syn zmarłej W. W..

Jak ustalił Sąd Rejonowy T. W. zmarła w dniu 31.08.1998r. Postanowieniem Sądu Rejonowego w Łęborku z dnia 30.11.2010 r. wydanym w sprawie I Ns 211/10 stwierdzono, że spadek po zmarłej nabyli w 1/4 części jej mąż J. W. (3) i po 3/16 części dzieci zmarłej K. K. (1), W. W., T. K. (1) i J. W. (1), z tym że udział w zabudowanym gospodarstwie rolnym położonym w Ł. na działkach oznaczonych numerami (...) na podstawie ustawy nabyli po 1/2 części małżonkowie J. W. (3) i syn zmarłej W. W..

J. W. (3) zmarł w dniu 23.06.2002r. Postanowieniem Sądu Rejonowego w Łęborku z dnia 30. (...) wydanym w sprawie I Ns 211/10 stwierdzono, że spadek po nim nabyli po 1/4 części jego dzieci K. K. (1), T. K. (1), J. W. (1) i W. W..

Sąd Rejonowy ustalił, że na terenie nieruchomości położonej w Ł. razem z rodzicami mieszkał jedynie W. W. ze swoją żoną i dziećmi. W. W. zmarł w dniu 14.07.2010r. Prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Łęborku z dnia 24.02.2011r. wydanym w sprawie I Ns 21/11 określono, że spadek po nim na podstawie ustawy nabyli w 1/4 części żona zmarłego A. W. oraz po 3/16 części córki zmarłego I. S., M. G., K. W. i J. W. (2).

Z ustaleń Sądu I instancji poczynionych na podstawie pisemnej opinii powołanego w sprawie biegłego sądowego wynika, że spadkowa nieruchomość jest warta 370.200 zł, w tym zabudowana działka nr (...) - 293.600 zł, a niezabudowane działki nr (...) - 76.600 zł. Kolejny biegły wartość ciągnika U. C-360 określił na kwotę 5.500 zł.

Mając na uwadze tak ustalony stan faktyczny sprawy Sąd Rejonowy w Łęborku postanowieniem z dnia 21.09.2012r. postanowił:

1. dokonać częściowego działu spadku po T. W., zmarłej w dniu 31.08.1998r. w Ł. ostatnio stale zamieszkałej w Ł., J. W. (3), zmarłym w dniu 23.06.2002r. w Ł. ostatnio stale zamieszkałym w Ł. i po W. W., zmarłym w dniu 14.07.2010r. w S. ostatnio stale zamieszkałym w Ł. w ten sposób, że:

a. wchodzącą w skład spadku działkę gruntu numer (...) położoną w Ł. zabudowaną budynkiem mieszkalnym i budynkiem gospodarczym, dla której Sąd Rejonowy w Łęborku Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), wartość której określono na kwotę 293.600 zł i ciągnik rolniczy U.(...) rok produkcji 1980 nr rejestracyjny (...), wartość którego określono na kwotę 5.500 zł przyznał na wyłączną własność A. W.,

b. wchodzące w skład spadku niezabudowane działki gruntu oznaczone numerami 132, 150 i 16 położone w Ł., dla których Sąd Rejonowy w Łęborku Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr (...), wartość których określono na łączną kwotę 76.600 zł przyznał na współwłasność T. K. (1), K. K. (1) i J. W. (1) po 1/3 części na rzecz każdego z nich,

2. odstąpił od obciążania A. W. spłatami na rzecz K. W., I. S., M. G. i J. W. (2) z tytułu ich udziałów w spadku po T. W., J. W. (3) i W. W.,

3. zasądził od A. W. na rzecz T. K. (1), K. K. (1) i J. W. (1) kwoty po 44.910,03 zł na rzecz każdego z nich z tytułu spłaty ich udziałów w spadku po T. W., J. W. (3) i W. W.,

4. spłatę kwoty określonej w pkt 3 rozłożył na trzy raty płatne odpowiednio:

- do 31.03.2013r. kwoty po 14.910,03 zł z odsetkami w wysokości ustawowej w razie opóźnienia w ich płatności w terminie na rzecz T. K. (1), K. K. (2) i J. W. (1),

- do 31.12.2013r. kwoty po 15.000 zł z odsetkami w wysokości ustawowej w razie opóźnienia w ich płatności w terminie na rzecz T. K. (1), K. K. (2) i J. W. (1),

- do 30.09.2014r. kwoty po 15.000 zł z odsetkami w wysokości ustawowej w razie opóźnienia w ich płatności w terminie na rzecz T. K. (1), K. K. (2) i J. W. (1),

5. ustalili, że koszty postępowania w sprawie każda ze stron postępowania ponosi we własnym zakresie.

Wydanie powyższego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy poprzedził rozważaniami prawnymi, w których oparł się w szczególności na przepisach art. 1035 kc, art. 1037 § 1 kc i art. 684 kpc. Sąd I instancji miał na względzie, że wolą stron postępowania było pierwotnie to, aby wszystkie składniki masy spadkowej były przyznane na wyłączną własność wnioskodawczyni, ponieważ wraz z trzema córkami i ich rodzinami zajmuje ona nieruchomość zabudowaną budynkiem mieszkalnym i budynkiem gospodarczym. Z kolei uczestnicy postępowania K. K. (1), T. K. (1) i J. W. (1) mają zaspokojone potrzeby mieszkaniowe, mieszkają w innych odległych miejscowościach i nie są zainteresowani przejęciem zabudowanej spadkowej nieruchomości. Nieprzydatnym dla nich jest także ciągnik U(...). Natomiast K. W., I. S., M. G. i J. W. (2) zrzekły się swoich udziałów w spadku po dziadkach i po ojcu na rzecz matki i odstąpiły od żądania zasądzenia na ich rzecz od matki spłat odpowiadających wielkości ich udziałów w spadkowej nieruchomości.

Sąd I instancji odniósł się do zarzutów uczestników postępowania odnośnie opinii biegłego w przedmiocie wyceny wartości nieruchomości oraz odparł zarzut wnioskodawczyni, podnosząc, że dobudowanie werandy nastąpiło jeszcze za życia męża wnioskodawczyni. Przebudowa została dokonana na miejscu wcześniej istniejącej werandy, a nieodpłatnej pomocy w tym zakresie udzielili W. W. sąsiedzi. Nadto wnioskodawczyni przedstawiła faktury mające zaświadczać o poczynionych przez nią nakładach na nieruchomość, jednak te nie zostały wystawione na nią.

Uwzględniając, że spadkowe nieruchomości zostały oszacowane na łączną kwotę 370.200 zł, a ciągnik na kwotę 5.500 zł, wartość spadku wynosi 375.700 zł. Udział wnioskodawczyni w spadku wynosi 28/256. Udziały I. S., M. G., K. W. i J. W. (2) wynoszą po 21/256 części każdej z nich. Natomiast udziały K. K. (1), T. K. (1) i J. W. (1) wynoszą po 48/256 części każdego z nich. Po zrzeczeniu się I. S., M. G., K. W. i J. W. (2) swoich udziałów w spadku na rzecz matki A. W., A. W. ma 112/256 części w masie spadkowej. Wartość 1/256 części to 1467,57 zł. Ponieważ żadna ze stron postępowania nie była w stanie spłacić udziałów pozostałych spadkobierców strony postępowania podjęły – jednak bezskutecznie – próbę sprzedaży spadkowych nieruchomości.

W tej sytuacji Sąd I instancji rozstrzygał komu mają być przyznane spadkowe nieruchomości, uwzględniając przy tym, że wnioskodawczyni przez cały czas mieszkała ze spadkobiercami, zabudowana nieruchomość stanowi centrum jej spraw życiowych, z wnioskodawczynią mieszkają jej córki z rodzinami, jak również to, że wnioskodawczyni nie ma gdzie się wyprowadzić. W konsekwencji zabudowana nieruchomość powinna być przyznana na jej rzecz. Nie bez znaczenia było też to, że J. W. (1), T. K. (1) i K. K. (1) mają zaspokojone potrzeby mieszkaniowe, nadto mieszkają w odległych miejscowościach. Z uwagi na to, że jedynym źródłem utrzymania A. W. jest renta rodzinna w kwocie 905 zł, wnioskodawczyni przyznano jedynie zabudowaną działkę nr (...) o wartości 293.600 zł.

Udziały w spadku J. W. (1), T. K. (2) K. wynoszą po 48/256 części. Każdy z nich powinien otrzymać od wnioskodawczyni tytułem spłat po 70.443,36 zł. W sytuacji, kiedy każdy z nich otrzymał udział wynoszący 1/3 części w niezabudowanych działkach (wartość każdego z udziałów wynosi 25.533,33 zł) wysokość spłat uległa obniżeniu do kwoty 44.910,03 zł na rzecz każdego z uczestników.

Mając na uwadze to, że wnioskodawczyni jest w bardzo trudnej sytuacji materialnej spłaty kwot przysługujących uczestnikom postępowania Sąd I instancji rozłożył na raty płatne odpowiednio do 31.03.2013r, 31.12.2013r. i 30.09.2014r. Termin płatności pierwszej raty ustalono na dzień 31 marca 2013r. ponieważ wnioskodawczyni powinna wcześniej liczyć się z koniecznością dokonania spłat na rzecz części uczestników postępowania.

Z rozstrzygnięciem Sądu I instancji nie zgodziła się wnioskodawczyni, która zaskarżając je w całości, wniosła o jego zmianę w ten sposób, aby przyznać własność zabudowanej nieruchomości w Ł.o numerze ewid. działki

(...)oraz ciągnika marki U.uczestnikom T. K. (1), K. K. (1)i J. W. (1), natomiast wnioskodawczyni przyznać własność działek gruntu oznaczonych numerami (...)położonych w Ł.z jednoczesnym orzeczenie spłaty jej udziałów przez ww. uczestników postępowania. Wnioskodawczyni podniosła w uzasadnieniu, że bezpodstawne są konstatacje Sądu Rejonowego, iż nie ma gdzie się ona wyprowadzić, tym bardziej, gdy podejmowane już były próby sprzedaży całej masy spadkowej. Za niezrozumiałe uznała wnioskodawczyni takie rozstrzygnięcie Sądu I instancji w sytuacji jednoczesnego ustalenia przez ten Sąd, że wnioskodawczyni utrzymuje się z renty rodzinnej w wysokości 905 zł.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw do podzielenia zasadności zarzutów apelacyjnych wnioskodawczyni i przytoczonych na ich poparcie argumentów polemizujących z ustaleniami i rozważaniami prawnymi Sądu I instancji.

Ustalenia i rozważania Sądu I instancji oparte zostały na zaoferowanym przez strony materiale dowodowym. Rzeczą zaś Sądu była ocena tych dowodów i ustalenie w oparciu o nie stanu faktycznego, jak też dokonanie jego subsumpcji prawnej.

W ocenie rozpoznającego apelację Sądu Okręgowego, Sąd I instancji zebrał w sprawie cały oferowany przez wnioskodawczynię i uczestników postępowania materiał dowodowy, a dokonana jego ocena nie przekraczała ram swobodnej oceny dowodów, o której mowa w art. 233 § 1 kpc, co w konsekwencji pozwala sądowi rozpoznającemu apelację na przyjęcie ustaleń i wniosków tego sądu jako własnych (art. 328 kpc w związku z art. 381 kpc i art. 13 § 2 kpc).

W szczególności dostrzec należało, że Sąd I instancji w sposób bardzo szczegółowy i wnikliwy zapoznał się ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym oraz dokonał jego skrupulatnej oceny. Także uzasadnienie stanowiska tego Sądu sformułowanego w postaci zaskarżonego rozstrzygnięcia spełnia wszelkie wymogi jego prawidłowości. Przepis art. 328 § 2 kpc głosi, że uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Lektura uzasadnienia Sądu I instancji prowadzi do wniosku, że wszystkie konkluzje Sądu Rejonowego zostały przez ten Sąd prawidłowo pod względem prawnym umotywowane – z podaniem podstaw prawnych, uzasadnieniem podstawy faktycznej oraz wskazaniem dowodów, jak i określeniem przyczyn, dla których Sąd ten jednym dowodom dał wiarę, odmawiając jej innym. Tym samym stwierdzić należy, że podniesione w apelacji zarzuty to wyłącznie dowolna polemika z prawidłowymi ustaleniami Sądu I instancji. Nie podważa też skutecznie ustaleń i konstatacji prawnych będących udziałem Sądu Rejonowego. Polemika ta wynika z odmiennej oceny stanu faktycznego, gdy tymczasem ustalenia Sądu I instancji zostały dokonane po wszechstronnym rozważeniu materiału dowodowego, ocenionym w procesie myślowym prawidłowym z punktu widzenia reguł logicznego wnioskowania prawniczego.

Wnioskodawczyni ostatecznie zakwestionowała jedynie sposób przyznania stronom działek nieruchomości wchodzącej w skład masy spadkowej. Nie było już przez nią kwestionowany sam sposób podziału nieruchomości jak i ustalona wartość poszczególnych wyodrębnionych działek, a przede wszystkim nie była kwestowana wartość zabudowanej domem mieszkalnym i pomieszczeniem gospodarczym działki wchodzącej w skład nieruchomości. Zresztą Sąd, ustalając zarówno sposób podziału jaki wartość poszczególnych działek posiłkował się opinią biegłego . Zgodnie z art. 278 kpc, opinia biegłego wydana w konkretnej sprawie ma na celu ułatwienie sądowi rozeznanie i zrozumienie dziedziny wymagającej wiadomości specjalistycznych.

Odnosząc się co do podziału nieruchomości oraz przyznania poszczególnych działek uczestnikom Sąd Okręgowy wypełni akceptuje sposób przyjęty przez Sąd Rejonowy. Uzasadnił on szczegółowo przesłanki którymi kierował się wydając przedmiotowe postanowienie .

Przede wszystkim zasadnie przyjął, co zresztą nie było także kwestionowane przez uczestników, że podziału nieruchomości można dokonać w oparciu o działki wchodzące w jej skład. W niniejszej sprawie istniała możliwość dokonania podziału poprzez fizyczne wyodrębnienie samodzielnych nieruchomości i przyznania ich uczestnikom.

Uczestnicy nie porozumieli się zaś co do sposobu ich przyznania. Wnioskodawczyni początkowo domagała się, aby w całości nieruchomości przyznać jej na wyłączną własność. Swoje stanowisko motywowała tym, że wraz z mężem prowadziła wspólne gospodarstwo domowe z teściami. Pozostali uczestnicy swoje centra życiowe przenieśli do innych miejscowości. Po śmierci teściów i męża nadal zamieszkuje w przedmiotowym domu. W domu tym mieszkają z nią jej dorosłe córki wraz z rodzinami. Z akt sprawy, a także i z wyjaśnień złożonych w postępowaniu apelacyjnym wynika, że nie mają możliwości zaspokojenia swoich potrzeb mieszkaniowych w inny sposób. Następnie wnioskodawczyni zmodyfikowała wniosek domagając się przyznania jej na własność niezbudowanych działek, a pozostałym uczestnikom przyznać zabudowaną domem mieszkalnym i pomieszczeniem gospodarczym działkę. Nie wykazując jednak, że w takim przypadku ma realną możliwość opuszczenia wraz z córkami powyższego gospodarstwa. Wręcz przeciwnie, zarówno wnioskodawczyni jak i jej córki z rodzinami wprost na etapie postępowania apelacyjnego stwierdziły, że mają możliwości jego opuszczenia. Tym samym składane przed Sądem I instancji deklaracje o wyprowadzeniu nie poparte żadnymi dowodami należy ocenić jako gołosłowne. Świadczyć o tym może także między innymi wycofanie oferty sprzedaży domu.

Jak słusznie zauważył to Sąd Rejonowy dział spadku poprzez fizyczny podział jest preferowaną przez ustawodawcę formą, inne formy wchodzi w grę dopiero wtedy kiedy sąd uzna, że taki podział nie jest możliwy. Sąd dokonując działu uwzględnił przede wszystkim okoliczności faktyczne mające wpływ na przyjęty ostatecznie przez sąd dział spadku. I takie okoliczności legły u podstaw przyjętego podziału. Dom przyznany wnioskodawczyni stanowi od wielu lat jej centrum życiowe. Czynione były na niego nakłady, remonty, mieszkają w nim także i pozostali członkowie rodziny wnioskodawczyni. Przyznanie w tej sytuacji, jak domaga się wnioskodawczyni powyższej nieruchomości pozostałym uczestnikom nie spełniałoby roli jaką przypisuje się działowi spadku. Należy wprost wskazać, że byłoby to tylko iluzoryczny dział. Wprawdzie wnioskodawczyni deklarowała chęć opuszczenia domu, ale były to tylko deklaracje nie poparte czynami.

Głównym zarzutem wnioskodawczyni było, że nie stać ją na spłatę pozostałego rodzeństwa. Tym nie mniej nie można nie zauważyć, że od początku domagała się przyznania wyłącznie jej całej nieruchomości i nie kwestionowała wtedy swojego obowiązku spłaty pozostałych spadkobierców. Zdawała sobie więc sprawę nie tylko z konieczności spłaty, ale i to w wyżej kwocie. Sytuacja wnioskodawczyni jest wprawdzie trudna, utrzymuje się wyłącznie z renty. Tym nie mniej jest to świadczenie o stałym charakterze, a co najmniej od chwili śmierci teściów winna się liczyć z koniecznością rozliczenia się z pozostałymi uczestnikami postępowania. Miała bowiem świadomość, że pozostałe rodzeństwo męża uprawnione jest do dziedziczenia po zmarłych rodzicach. T. W. zmarła zaś w dniu 31.08.1998r. Nadto w gospodarstwie tym mieszkają jej dorosłe córki z rodzinami, które także winny partycypować w kosztach prowadzenia gospodarstwa domowego.

Sąd uwzględniając właśnie sytuację dochodową wnioskodawczyni rozłożył spłatę na trzy raty. Wprawdzie termin pierwszej wpłaty został ustalony w niezbyt dalekiej perspektywie, tym nie mniej Sąd uwzględnił okoliczność, że występując ze sprawą o dział spadku winna się liczyć również i z takim rozstrzygnięciem, a trwające postępowanie pozwoliło także na zgromadzenie chociażby w części należnych środków pieniężnych. Ustalone zaś przez Sąd pozostałe terminy spłaty uwzględni także sytuację dochodową wnioskodawczyni i są na tyle odległe w czasie, że umożliwiają zgromadzenie jej stosownych środków finansowych. Należność została przez Sąd rozłożona na trzy raty i tej okoliczności wnioskodawczyni nie zakwestionowała w apelacji. Nie wnioskowała o zwiększenie ilości rat. Jedynie wskazać należy w tym miejscu, że rozłożyć spłaty na raty można tylko w wyjątkowych sytuacjach. Co do zasady spłata winna być przyznana uprawnionemu w pełnej wysokości, tak aby stanowiła dla niego odczuwalną ekonomicznie rekompensatę za majątek przyznany pozostałym spadkobiercom. Nie można też nie uwzględnić okoliczności, iż w wyniku działu spadku wnioskodawczyni przyznany został majątek o określonej wartości ekonomicznej. Proponowana zaś przez wnioskodawczynię sprzedaż przez komornika w sytuacji kiedy rzecz może być podzielona fizycznie i pozostali uczestnicy sprzeciwiają się tej formie działu zasadnie nie została przez Sąd uwzględniona. Naruszałby bowiem interesy nie tylko pozostałych uczestników postępowania, ale ostatecznie także i samej wnioskodawczyni.

Akceptując motywy Sąd Rejonowego ,które ostatecznie legły u podstaw przyjętego w postanowieniu sposobu działu spadku, apelację jako niezasadną należało na podstawie art. 385 kpc, oddalić.